

WALLIN, JOH

Underd-ödmjukaste förklaring ang. den ansökning, som boktryckaren Joh.L.Hornn hos Riksens högl.ständer gjordt, om befrielse ifrån det straff, hvartill han efter klara lagar och H.K.Maj:ts allernådigst

1769

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

1769

[HORRN, J. L.]

WALLIN, J.

Jurid. d.
Rättig. handl.
Julk.
(Am)

1700-1829

Underdån-Ödmjukaste Förklaring.

Jnder en swår mig träffad Sjukdom, har jag haft nåden at få del af den ansöknin, som Boktryckaren Joh. L. Horrn hos Riksens Höglof. Ständer gjort, angående befrielse ifrån det straff, hwartil han, efter klara Lagar och Hans Kongl. Maj:ts Allernådigste Dom af d. 13 Julii 1768, gjorde sig högstråttwiligen skyldig, för det han wrängt och wanwördat Riksens Höglof. Ständers befallning och höga beslut, som Hans Kongl. Maj:t uti Resolutionen på Städernes underdåniga allmänna Besvär år 1766 § 23, i Nåder til allmän Lag låtit kundgöras.

Uti mitt nu warande betryck af sjukdom och matthet, är för mig obegripeliat, huru Horrns Ansöknin, tvårt emot Lagar, kunnat få öroa Riksens Höglof. Ständer, då han icke fullgjorde de omständigheter, som af en sådan, efter Lagars föreskrift, fordras. Men såsom tjenstgörande Fiscal, bör jag åtnöjas hwad Riksens Höglof. Ständer befalla, såsom hwarefter jag och andre mine wedertlikar, wid andre brott emot Lagar och deraf flytande Fiscaliska Actioner, framdeles böra och råttas.

Jag förmodar icke widlöftigt förklara min rättfärdiga Sak, utan i det skället Underdån-ödmjukast bifogar Afskrifter af mine förut i detta Mål afgifna Underdånigste och Allerödmjukaste Skrifter, hwilka jag til alla deras omständigheter, mig så åberopar, som de här införde woro.

Det är och förblifwer ännu min Underdån-ödmjukaste Tankä och påstående, at Horrn icke så fullgjorde Lagar och Instructioner, at hans ansöknin hos Riksens Höglof. Ständer, eller någon des höga Deputation, til företagande kan blifwa föredragen eller uptagas bör. Wore ej flere och större hinder derwid, så synes det wara nog, at han icke fullgjordt Kongl. Maj:ts Allernådigste Utslag, icke eller hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet gittat nämna, i hwilkendera af de

JL

3 före

3. Brestrefne omständigheterna han welat sig beswära, och om han något sedermere förklarar eller sagt, är och förblifwer det försent, om några gränssor eller fatalier uti Lagarne äro at anses; Han har än mer, icke eller widare kunnat sig utlära, än det uti Skriften den 14 Julii, att detta Mål icke skal wara et brottmål. Om detta icke är brottmål, lärar af Lagar, då lifsbrott icke hända, näppeligen något brott kunna åtalas, icke eller lärar något, som strider emot Rikens Höglofl. Ständers Författningar och Hans Kongl. Maj:ts Allernådigste Förordningar, så namn af brott, om icke det är brott som sker och utöfwas emot så höga Förbud. Fiscaler och Ambetsmän så då icke anklaga eller påtala det, som genom Lagar och Förordningar är förbudt. En som, genom en Kongl. tillåtelse, förut hade frihet at bränna Brännewin, bära Sidentyger, införa årfylliga Gods i Riket, med mera dylikt, borde icke så tittalas för brott, om han gjorde det samma sedan det blef förbudt; ty han skulle då skyddas under det tilstånd han haft den tid det war lofgifwit, och i sådan affigt, kunna ej eller Tullförswillningar, allahanda oloflig och förbuden handel, böra så namn af brottmål; och en olofl. Krognåring, som synes wara mindre brott, än en så stor och widsträckt Handel, som Horrn olofligen brukat, kunde icke eller med så stort fog Lagföras och påtalas. Jag kan på intet sätt finna något annat wara brott, än allt hwad som händes och utöfwas emot Guds och Höga Öfwerhetens kundgjorde Förbud.

At widare förklara 23 §. uti högstberörde 1766 års Rikens Höglofl. Ständers faststälte Kongl. Maj:ts Allernådigste Resolution, än den med tydeliga ord innehåller, anstår mig icke; nog af, at hwarken Horrn eller någon Boktryckare i Riket, kan, under den alldrifnaste förwänning, så någodt tilstånd, at sälja inbundna Böcker, icke eller kan någon Lag wara tydeligare, än denna; är det intet brott at bryta emot denna Lagen, så lärar icke många brott af Lagar kunna utletas. Om Rikens Höglofl. Ständer nu, skulle behaga ändra och uphäfwa denna Lag, så tror jag dock den warit en alswarlig Lag, så länge den warit oförändrad, emedan der det skulle blifwa et skal, at en påbuden Lag icke borde eftersewas för det han efteråt blifwer eller kan blifwa ändrad; så torde så eller inga understå sig, at Lagföra någon för brott emot Lagar, som frändens kunna ändras eller uphäfwas; och

och deraf torde all Laglydnad hållas för fåfång och utan värde; och som hvarken Fiscaler eller andre Krono-betjente, utan hinder ifrån annan förtjenst eller eget arbete, och än mer, icke utan mycken kostnad, och tids-försummelse, kunna Lagföra så länge ifrån Laglydnaden afwägne, som Horrn; så skulle ingen Fiscal mera understå sig, at Lagföra så stora Lagbrytare, som trodde sig af Riksens Högloff. Ständer kunna blifwa förskente. Fiscalerne som hafwa ingen Lön, såsom jag, allenast til Stor 50 dal. Smt, hwilka til större delen utgå i Utlagor, kunde då ej töras använda tid och kostnad på Lagbrytare, och torde ej eller någon Laglydnad wara at förwänta, och då kunde under en lika förwänning, Skomakaren handla med Sidentyger, Smeden med Porcellainer, och Bokbindaren med Salt och Saltfisk, under den förwänning at de efter Lag kunna blifwa handlande, äfwen som Horrn, förr än 1766 års Kongl. Resolution utföll, hade Högloff. Kongl. Cancellie-Collegii tillstånd at handla med inbundna Böcker.

Det alldrabsesynnerligaste af allt, är det, at Boktryckaren Horrn påstår och tilltrov sig äga lof, at taga Bokhandel och Brödet ifrån 20 a 30 om icke flere Bokbindare, och ändå undslippa at därföre betala et öre til Kongl. Maj:it och Kronan, eftersom han; derföre alla förfur-
ne åren warit fri.

Ingen Borgare kan föda sig hedertigare, än Horrn af sitt Boktryckerie allena; och af Bokhandelen som han några år idkat, har han gjort sig stor rik, så at hans mistade Böcker til 12000 dal. värde, äro för honom icke någon saknad, som hela Staden wet at wittna. Hade en redelig Borgare, som betalt stora Utlagor, mistat så mycket, så hade det warit omöjeltigt, det han kunnat hafwa födan, eller blifwa bärjad. Skäl derföre et urgammalt Borgeligt Näringsfång gå ifrån den ena Borgaren, så synes det böra komma och förblifwa i den andra Borgarens händer; ty eljest skulle Kongl. Maj:it och Kronan uttaga utlagor af den, som mistat förtjensten; och de som suga must af Borgare och hela Landet, som Horrn gjort, draga under sig allt, utan at betala utskulder derföre; och för sådan orsak synes det wara billigt, at Bokhandel, äfwen som alla andra Handteringar i Städerna, bör wara Borgelig, och betala Utlagor til Kronan och Samhället, lika med Undersåtare af lika deremot swarande förmåner. Jag har tillförene bewist,

at så länge Boktryckare, och de, som icke betala Utlagor, ej eller ligga i Borgerlig tunga, så draga all Bokhandel med alla wanliga Böcker til sig, så är det omdjeligt, at Bokbindare kunna uthärda, at ligga i stora Förlager och anskaffa kostsamma och sådana Böcker, som eljest sällan köpas, och då Horrn kan lätteligen äga och tilägna sig en förbuden frihet med Bokhandel, huru mycket lättare är det då för honom, at nyttja Gussare och otilläteliga Personer til Böckernes inbindning, som inga Utlagor betala, och derföre kunna göra sit flena arbete för godt köp; och ifrån et sådant monopolium torde Böckers dyrhet och Bandens odugelighet hänledas. Men om Bokbindare få hålla sine egne Boklädor och Bokförsäljningar i hwarje Stad, så kunde de hafwa hopp om afsättning, och då torde äfwen som för Horrn sedt, de wanlige Böckernes dageliga afsättning, wara et medel och understöd för dem, at äfwen anskaffa och til salu hålla de mera sällsynte Böcker och Skrifter, och då kunde de alldrig, som Horrn gjort, ställa flere Lån och hela Stift i det tvång, at de måste gifwa honom för en del Böcker så mycket, som han welat hafwa.

Om nu Horrn skulle winna sin Ansökning, och blifwa från ansvar befriad, så följer min oundwikeliga undergång deraf, emedan min tid och omkostnader, som jag på denna saken användt, är drygare och mera wärdt, än at jag, som eljest har nästan ingen Lön, är i stånd at sådant framdeles öfwerwinna, i synnerhet om härigenom skulle föreläggas mig et Exempel, at jag sedan icke wägar tiltala Lagbrytare, eller Underdomaren kan med trygghet meddela mig sådane Utslag, som dylika saker efter Lagarne fordra. Men jag gör mig dock förwifad, at Kånsens Högst. Ständer icke tillåta någon rubbning uti Hans Kongl. Maj:ts Allernådigste och Högsträttwisa Utslag, utan tillika åläggä Horrn at ersätta mig alla härwid årtwungne kostnader och besvär.

Wästerås den 2 Sept.

1769.

JOH. WALLIN.

Stads-Fiscal i Wästerås.

Påmin-

) * (

Påminnelser wid et å Trycket utkommit Memorial, som til Riksfens Högloflige Ständer skal af Vener: Consistorium i Westerås, wara ingifwit, i Saken emellan Boktryckaren Johan Laurent Horrn och Bokbindare Ambetet i Stockholm.

Det lærer ej undgå upmärksamhet, at Vener. Consistorium i Westerås behagat blanda sig uti en privat twist emellan Boktryckaren Horrn och Bokbindare Ambetet, och det på et sätt, som föga synes ägna et Publikt Werk, hwilket ej bör med andra sårgor afmåla en sak, än med sådane, som därtill äro aspassade, och ej på den ena Partens klagan lemna sitt omdöme til des förmon, utan at den andra fått förete sina skäl, och de äfwen kunnat komma i åtanka.

Uti Ingressen har Ven. Consistorium genast, jännte åberopande af des omsorg för Literaturen, börjat beskrifwa, huru som nästan all handel med inbundne Böcker skall uphört, ifrån den tid Boktryckaren Horrn blef, wid Råmnårs-Råten i Westerås, för des olofliga handel med nya inbundne Böcker, under tiltal stald.

At Bokhandeln, äfwen så wäl som all annan handel, i senare åren, astagit, kan wäl medgifwas, men at nästan all Bokhandel uphört, och at sådant stedt för ofwannående orsak, lærer aldrig kunna i bewis ledas.

Vener. Consistorium fullföljer med en ömfanswård mätning på det lidande, som Horrn skall öfwergått för den tjenst han skall gjorde Allmänheten och å den brist samma Allmänhet nu hade råkat uti, på nödige behof.

Härwid anmärkes endast, at om Horrn lidit, så har det ej stedt för det han tjent Allmänheten, utan för sin förbrytelse emot 23 §. uti Kongl. Resolutionen uppå Städernas Allmänna Besvär af den 9 December 1766 och för det han Bokbindare Ambetet til försång drifwit en oloflig handel med nya inbundna Böcker.

) * (

Horrns lidande torde således ej förtjena mycken ömhet, när han det på sådant sätt sig ådragit, och at Allmänheten ej lider i denna del brist på sine behof, skal här nedanföre wisas.

Widare berättar Consistorium, huruledes Horrn, såsom den enda, hwilken ägde förslag, insigt och sticketighet til Bokhandeln, blifwit af Högloflige Kongl. Cancellie-Collegio, uppå Consistorii recommendation den 15 Julii 1754, til Bokhandlare antagen och därå fådt Privilegium, hwaraf han likwäl nu wore, genom Kongl. Maj:ts Resolution, i Saken emellan honom och Bokbindare Ambetet, af den 13 Julii 1768, förlustig förklarad.

Swarifrån Horrn's stora insigt och sticketighet hafte sitt ursprung wet man ej; På Bokhandeln har han icke lärde och ej eller idkat Studier, så at någon orsak ej synes sig förete, hwarföre icke en Bokbindare skulle med enahanda sticketighet, som denne högstberömde Horrn kunna drifwa en lika widsträckt Bokhandel. Och at Horrn blifwit förlustig sitt så kallade Bokhandlare Privilegium, stämmer ej öfwerens med Kongl. Maj:ts Högstberörde Nådige Utslag och de öfrige i Saken warande Handlingar; Ty Höglofl. Kongl. Cancellie-Collegii för Horrn utfärdade Resolution at wara Bokhandlare, eller som det af Consistorium kallas Privilegium, har ej lemnat Horrn rättighet at specielt handla med inbundne Böcker, hwilka därutinnan icke en gång nämnas, utan egenteligen Exemplar, antingen här i Riket Tryckte å andras Tryckerier eller ifrån Utrikes orter införskrefne, därtill han, såsom blott Boktryckare, eljest icke warit emot 3 Art. uti 1752 års Reglemente berättigad, och denne handel är honom ingalunda, genom Kongl. Maj:ts Nådiga Utslag i Saken emellan honom och Bokbindare Ambetet, betagen, så at Horrn för ingen del kan sägas wara förklarad des Privilegium förlustig; men handeln med nya inbundne Böcker, därtill samma §. i berörde Reglemente lemnade Boktryckare tillstånd, och i anledning hwaraf Horrn åstwen en sådan handel drifwit, kunde Horrn, sedan, uppå Bokbindare Ambetets Klagan öfwer denne §. i Reglementet, den samma blifwit genom högstberörde Resolution på Städernes Bestvär ändrad, så mycket mindre, i anledning af sin Bokhandlare Fullmagt så widare idka, som samma Fullmagt med tydeliga ord förbinder Horrn at ställa sig

de

) * (

De sådane efter utkommande och Bokhandeln rörande Förordningar till
esterrättelse.

Wid et nogare jämförande af Boktryckerie Reglementet, Kongl.
Cancellie-Collegii Resolution för Horrn at vara Bokhandlare, 23
§. af 1766 års Högstberörde Resolution på Städernas Allmänna
Besvär och Kongl. Maj:ts Nådiga Utslag af den 13 Julii 1768,
torde Vener. Consistorium lätteligen finna, at Horrn ej förlorat sitt
Privilegium, utan har ännu i behåll den största därmed förknippade
förmön, som ock at 23 §. i Högstberörde Resolution på Städerna
nes Besvär är till Horrn, änskönt han tillika är Bokhandlare, at
deles lämpelig, i synnerhet som däruti stadgas, at Boktryckare
„icke af någon grund kunna anses berättigade, at med Bokbinda-
re Amberet deltaga i handel med inbundne Böcker,“ och således ej
eller under prætext at därjämte vara Bokhandlare.

Andteligen anförer Consistorium at försämenheten långt för detta
fall intygat, huru som Bokbindare ej kunna försä orten med tillgång
på alla sådane Böcker, som hörde till Literaturens uprätthållande i
Sticket och orten, ock at dem skulle fela insigt, at vara Bokhand-
lare, samt at Bokbindare icke i stöd af något förordnande skulle, som
orden lyda, kunna tillwälla sig all handel med inbundna Böcker
allena, änskönt de emot Tryckerierne det högstomsformå-
te förbudet sig skola utvärkat.

Wid det första erindras, at en Bokhandlare tillhörer fourne-
ra orten med Exemplar i allehanda Wetenskaper, och som boksynte
hållt köpa Exemplaren oinbundne och låta dem sedan inbindas i så-
dane band, som de måst hafwa tycke före, och som stämmer öfwer-
ens med den Boksamling de förut kunna äga; Så hafwa Bokbin-
dare ej hast afgång på inbundne Böcker i hwarjehanda Wetenska-
per och darsöre ej försedt sig med sådane, til den quantité, som af
andre Böcker, och at så sig förhåller läser äfwen försämenheten intyga.

Men om Boktryckaren Horrns bättre insigt, än Bokbindares
Heropas hwad här äfwanföre wid Horrns kundskap är anmärkt; och
angående Bokbindares rätt at ensamme handla med inbundna Böcker,
så hade det varit wäl om Consistorium, innan öfwanberörde positiva oms-
böme blifwit såldt, låtit sig föreläsa Drottning Christina den 31 Maji

1652 och Högstsalig Konung Carl den XI:tes, den 2 April 1674, Bokbindare Ambetet i Nader förundte Privilegier; som en sådan handel Bokbindare tillägga, med specielt uteslutande, ej allenast af Boktryckare utan ock Bokförare, som nu kalla sig Bokhandlare, eller andredre, som Bokbindare Ambetet icke lärdr.

Sidst berättar Consistorium, at Ståndspersoner, hela 20 til 30 mil bort hemma, skulle wid Präst-mödet och Marknader icke längre än någre dagar uppehålla sig och innom den tiden ej kunna få de köpte Exemplaren inbundne, äfwen som större delen skulle hafwa icke stort mindre wäg til närmaste Bokbindare från sin hemort; hwarförutan både Docentes och Discentes wid undervisnings Böcker skulle widkännas en dagelig olägenhet, när Böckerne ej funnos inbundne.

Det är möjligt at någon enda Präst i detta så kallade widsträckta Sticket måste resa 30 mil til Präst-mödet, men så långvägade Ståndspersoner insinna sig knapt, hwarken wid Präste-Mödet eller wid Wästerås Marknad, för at köpa Waror, minst Böcker; och kunna de fåste både Präster och Ståndspersoner i Sticket ej hafwa längre, än högst 5 til 6 mil til närmaste Bokbindare, emedan där i orten äro åtskillige Städer, utom Wästerås, såsom Arboga, Köping, Lindesberg, Nora, Fahlun, Hedemora, Säther och Sala, och i hwarje Stad Bokbindare.

Defutan lærer tilgång på inbundne Schole-Böcker hos Bokbindarne ej tryta och om någon enda gång så hände, kan det ej blifwa synnerlig olägenhet at först köpa Exemplaret hos Horn och sedan låta det samma inbindas.

Hwar och en som för öfrigt täckes låsa Bokbindare-Ambetets förklarung öfwer Boktryckaren Horrens til Rikens Högst. Ständer ingifne Besvär i detta mål, med de wid förklarungen fogode Handlingar, kan så närmare kundskap om den uppenbara rättwisa, som a Bokbindare Ambetets sida sig företer, och lærer fatta helt billigare tanckar, än Vener. Consistorium i Wästerås behagat yttra.

STOCKHOLM,

Tryckt uti Kongl. Finnska Boktryckeriet,
hos JOH. ARVID CARLBOHM, 1769.

www.books2ebooks.eu